

U
UNIVERSITAT DE BARCELONA
B

MÀSTER

AVENÇOS EN LA
CLÍNICA
PSICOANALÍTICA

DE LA INFÀNCIA I
L'ADOLESCÈNCIA

CURS 2011-12

(30 Crèdits ECTS)

Direcció: Dra. M. Teresa Miró i Coll

EQUIP

- **DIRECTORA DEL CURS:**
Dra. Mª Teresa Miró i Coll

- **COORDINADOR TÈCNIC I ADMINISTRATIU:**
Marcel Cortada

- **PROFESSORAT:**
  - **Glòria Callicó:** Doctora en Psicologia. Professora Associada UB. Membre Titular de la Societat Catalana del Rorschach i Mètodes Projectius (SCRIMP-SERYMP).
  - **Jaume Claret:** Psiquiatra. Psicoanalista. Cap de Servei clínica Llúria, CPB.
  - **Marcel Cortada:** Psicòleg-Psicoaterapeuta de l'ACPP-FEAP. Trainer del Test de Brazelton (NBAS) pel Brazelton Institute–Harvard Medical School de Boston.
  - **Núria Esqué:** Psiquiatra-Psicoterapeuta. Coordinadora de la Unitat de Maduració Terapèutica Integral de l'Escola Especial ASPACE.
  - **M. Teresa Miró:** Doctora en Psiquiatria. Professora Titular de la UB. Psicoanalista SEP-IPA.
  - **Montserrat Palau:** Psicòloga clínica-Psicoterapeuta de l'ACPP-FEAP. Cap de Servei del CSMIJ de l'Hospitalet - Fundació Orienta.
  - **Jordi Ponces:** Neuròleg. Director emèrit del Centre Pilot Arcàngel St. Gabriel-ASPAC.
  - **Anna M. Tuset:** Doctora en Psicologia. Professora Titular de la UB. Membre Titular de la SCRIMP i de la SERYMP.
  - **Joan Vidal:** Metge i Psicòleg del Centre. Arcàngel Sant Gabriel ASPACE Barcelona i Institut Jordi Ponces. Fundació *Summae* Barcelona.
  - **Llúcia Viloca:** Psiquiatra. Psicoanalista de la SEP-IPA. Co-Directora del Centre Especial Carrilet.
  - **Eileen Wieland:** Psicòloga-Psicoanalista de la SEP-IPA.

- **SECRETARIA:**
  - **Sra. Verónica Boero**

- **CENTRES DOCENTS DE PRÀCTIQUES:**
  - **Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil de l'Hospitalet – Fundació Eulàlia Torras de Beà**
Responsable de l'Àrea Docent: Eulàlia Torras / Coordinadora: Rosa Agulló
  - **Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil de l'Hospitalet - Fundació Orienta**
Responsable de l'Àrea Docent: Montserrat Palau
  - **Centre Pilot de Paràlisi Cerebral Arcàngel St. Gabriel – CDIAP ASPACE**
Responsable de l'Àrea Docent: Núria Esqué
  - **Fundació Hospital Sant Pere Claver**
Responsable de l'Àrea Docent: Lluís Mauri
  - **Escola Especial Carrilet**
Responsable de l'Àrea Docent: Rosa M. Vicente
  - **Servei de Pediatria de l'Hospital de St. Pau**
Responsable de l'Àrea Docent: Montserrat Daniel
  - **Escola Especial Mare de Déu de Montserrat**
Responsable de l'Àrea Docent: Maria Canut

ORGANITZACIÓ

Aquest curs ja ha incorporat el model Europeu dels crèdits ECTS. Per aquest motiu aquest serà el darrer any on donarà com a títol de sortida el Màster.

El Màster està compost per tres mòduls, i consta de 30 crèdits ECTS, els qual es desenvolupen en 1 any.

- **Mòdul 1: Avenços teòrics en la clínica psicoanalítica en la infància i l'adolescència (13 crèdits ECTS)**

Aquesta es desenvoluparà a partir de l'organització de 7 seminaris que tindran diferents durades.

Els Seminaris, que s'impartiran els divendres pel matí, es desenvoluparan en les aules de la Facultat de Psicologia.

- **Mòdul 2: Aplicacions pràctiques de la clínica psicoanalítica en la infància i l'adolescència (14 crèdits ECTS)**

Les pràctiques es desenvoluparan en dos blocs:

- **Bloc 1:** Compren les activitats que es desenvoluparan al llarg de tot el curs. L'alumne anirà a un dels centres de pràctiques d'octubre a juny.
- **Bloc 2:** Aquestes pràctiques s'organitzaran els dilluns i els dijous al llarg de 2-3 setmanes, que seran concretades individualment per a cada alumne, i s'efectuaran al Centre Especial Carrilet (nens autistes i psicòtics).

- **Mòdul 3: Projecte de recerca en avenços en la clínica psicoanalítica en la infància i l'adolescència (3 crèdits ECTS)**

Realització d'un treball de recerca en l'àmbit teòric i/o clínic en el marc del treball realitzat en el Màster.

PREINSCRIPCIÓ

- Juny, juliol i setembre previs a l'inici del curs.

DURADA

- El període de docència es desenvolupa d'octubre de 2011 a juny de 2012.
- La durada del curs és d'un any.

PREU

- Import total del curs: 2.540 €

INFORMACIÓ

Dra. Mª Teresa Miró e-mail: mmiro@ub.edu	Sr. Marcel Cortada e-mail: mcortada@ub.edu Sra. Verónica Boero e-mail: psicoanalisisformacio@ub.edu
---	--

Dilluns, dimecres i divendres de 9 a 13 h.: Tel. 93 312 51 30

Departament de Personalitat, Avaluació i Tractament Psicològic (Despatx 3604)

FACULTAT DE PSICOLOGIA Pg. Vall d'Hebrón, 171 08035 Barcelona

www.ub.edu/personal/psicoanalisis.html

psicoanalisisformacio@ub.edu

MÒDUL 1: TEORIA

CRÈDITS ECTS: 13

NOM ASSIGNATURA: Bases teòriques psicoanalítiques

- **PROFESSORA:** Dra. Glòria Callicó
- **HORES PRESENCIALS:** 15
- **DESCRIPTORS**
  - Fantasia inconscient, ansietats, mecanismes de defensa, introjecció, conflicte edípic, transferència, contratransferència, relacions objectals.
- **OBJECTIUS**
  - **Objectius generals:**
    - Apropar l'alumne a la teoria de les relacions objectal amb la finalitat de que pugui assolir una millor comprensió del funcionament psíquic.
  - **Objectius específics:**
    - Que els alumnes entenguin els diversos mecanismes inconscients
    - Que els alumnes sàpiguen identificar les ansietats que emergeixen i els mecanismes de defensa que es posen en marxa.
    - Conèixer les fantasies inconscients que es generen tant en l'evolució normal com en la patologia en el nen i l'adolescent.
    - Conèixer els mecanismes relacionals que es poden donar en la relació terapèutica.
- **TEMARI**
  - Ansietats i defenses
  - Posició esquizo-paranoide i Posició depressiva. Tipus d'ansietat. Mecanismes de defensa.
  - Els processos d'introjecció, projecció i identificació projectiva.
  - Mon intern. Fantasia inconscient.
  - Tipus de vincle : Indiferenciació, narcisisme, identificació adhesiva, relació objectal.
  - Transferència i contratransferència.

NOM ASSIGNATURA: Estudi de l'evolució des del punt de vista psicològic i neurobiològic

- **PROFESSOR/S:** Dra. M. Teresa Miró, Sr. Marcel Cortada, Dra. Llúcia Viloca i Dra. Glòria Callicó
- **HORES PRESENCIALS:** 25
- **DESCRIPTORS**
  - Origen de la personalitat, evolució emocional, evolució normal, evolució patològica, estressors psicosocials,
- **OBJECTIUS**
  - **Objectius generals:**
    - Ampliar el coneixement de l'estudi de l'evolució sota el prisma psicoanalític i també en relació a altres disciplines.
    - El coneixement de l'evolució normal, està en la base de la diferenciació normalitat-patologia.
  - **Objectius específics:**
    - Que els alumnes coneguin el desenvolupament emocional normal.
    - Que els alumnes coneguin el desenvolupament emocional que pot desembocar en manifestacions psicopatològiques.
    - Reconèixer en la clínica els tipus de vivències que predominen en cada moment des del naixement fins al final de l'adolescència.
    - Conèixer els estats emocionals que es poden donar en diverses situacions de la infància i l'adolescència, com: en l'escolarització, les adopcions, l'hospitalització, el consum de drogues, en la migració, etc.
- **TEMARI**
  - Importància de la primera infància en l'origen de la personalitat
  - El treball evolutiu a la latència: escolarització i socialització.
  - Situacions psicosocials diferencials: les adopcions.
  - L'adolescent i els reptes de la societat actual.
  - Normalitat i/o patologia a l'adolescència: dificultats en diferenciar-les
  - Adolescència i consum de drogues

- Migracions
- El nen malalt: la hospitalització, el dolor i l'atenció psicològica necessària
- Desenvolupament cognitiu

NOM ASSIGNATURA: Actualitzacions en Psicopatologies infanto-juvenils

- **PROFESSOR/S:** Dra. M. T. Miró, Dra. V. Subirana, Dra. G. Callicó i M. Palau
- **HORES PRESENCIALS:** 34
- **DESCRIPTORS**
  - Psicopatologia d'aparició precoç; malalties psicosomàtiques; factors de risc/protecció/Resiliència; el maltractament i l'abús sexual a la infància; noves patologies; l'adolescents suïcida; el fracàs escolar; la depressió; psicofarmacologia.
- **OBJECTIUS**
  - **Objectius generals:**
    - Aprofundir en el coneixement de les situacions psicopatològiques d'aparició a la infància i l'adolescència, que han estat poc descrites o amb significació especial.
  - **Objectius específics:**
    - Que l'alumne conegui la psicopatologia de la infància i l'adolescència, més enllà de les descripcions dels grans quadres clínics.
    - Reconèixer les manifestacions psicopatològiques segons les diferents etapes evolutives, de la primera infància a l'adolescència.
- **TEMARI**
  - Psicopatologia d'aparició precoç, psicosi i autisme.
  - El nen amb malalties psicosomàtiques
  - Escala diagnòstica 0-3 anys.
  - Factors de risc en psicopatologia/Factors de protecció/Resiliència.
  - El maltractament i l'abús sexual a la infància.
  - Estudi de les noves patologies imposades pels canvis socials.
  - Significació de la violència com a defensa contra la crisi a l'adolescència.
  - Com treballar amb adolescents suïcides.
  - El fracàs escolar: entendre'l globalment

- Depressió: la gran oblidada en psicopatologia infantil.
- Psicofarmacologia des d'un enfocament psicoanalític.

NOM ASSIGNATURA: L'entrevista i l'hora de joc

- **PROFESSORA:** Sra. Eileen Wieland
- **HORES PRESENCIALS:** 6
- **DESCRIPTORS:**
  - Entrevista psicològica. Entrevista a pares, hora de joc diagnòstica, indicadors de normalitat i patologia en el joc, evolució del joc infantil.
- **OBJECTIUS:**
  - **Objectius generals:**
    - Dotar als alumnes d'instruments d'avaluació psicològica des d'un vèrtex psicoanalític
  - **Objectius específics**
    - Que els alumnes puguin tenir una comprensió dels processos psicològics normals i patològics del funcionament mental dels nens
- **TEMARI**
  - Entrevista psicològica:
    - Aspectes tècnics fonamentals . Ansietats i defenses en el procés d'interacció entrevistat-entrevistador.
    - Aplicació de l'escala diagnòstica model kleinià.
    - Entrevista a pares.
    - Historia clínica.
  - Hora de joc normal i patològic:
    - Evolució del joc infantil. Aportació de Klein, A.Freud ,Winnicott, Bion a la comprensió del joc infantil .
    - Tècnica de l'administració de l'hora de joc.
    - Interpretació i comprensió dels processos psicològics de l'hora de joc.

NOM ASSIGNATURA: Avaluació psicològica en la infància i l'adolescència

- **PROFESSORA:** Dra. Anna M. Tuset
- **HORES PRESENCIALS:** 12
- **DESCRIPTORS**
  - Diagnòstic psicodinàmic, procés diagnòstic, tests i tècniques projectives, tests gràfics, tests de relats.

- **OBJECTIUS**

- **Objectius generals**

Objectius generals

- Proporcionar als alumnes alguns des instruments necessaris per al diagnòstic infantil, amb una orientació psicodinàmica.
- Fer una reflexió sobre els condicionants, característiques i limitacions d'aquest tipus de diagnòstic.
- Complementar la formació universitària de pregrau sobre diagnòstic infantil amb els enfoc teòrics i els instruments no contemplats en aquella.

- **Objectius específics**

- Que els alumnes coneguin les característiques d'aquest enfoc teòric i l'ubiquin en el context de la resta de models
- Que coneguin les fases d'aquest procés diagnòstic i siguin capaços d'aplicar-lo en la practica
- Que siguin capaços d'elegir els instruments de mesura adequats al cas.
- Que coneguin les normes d'administració, correcció i interpretació de les tècniques projectives gràfiques.
- Que coneguin les normes d'administració, correcció i interpretació de dos tècniques de relats.
- Que puguin fer una síntesis dels resultats i planificar una entrevista de devolució d'informació.

- **TEMARI**

- Diagnòstic en psicoanàlisi i diagnòstic dinàmicament orientat. Principis teòrics bàsics. El procés diagnòstic d'orientació psicodinàmica: les seves fases.

- Els tests projectius en el marc del diagnòstic infantil. Bases teòriques. El ús de tests i tècniques amb altres orientacions teòriques en el marc del procés diagnòstic d'orientació psicodinàmica.
- Els tests gràfics: principis generals y procediments interpretatius. Aspectes evolutius en el dibuix infantil. El test del dibuix de la figura humana; mètode d'anàlisi d' E.M. Koppitz. El test de la família; les aportacions de L. Corman i R. Frank de Verthelyi
- Els tests de relats més utilitzats en diagnòstic infantil: Les dues versions del C.A.T. de Bellack i el P.N. de Corman. El C.A.T.-A: Normes d'administració, principis de l'anàlisi de las històries.
- La síntesis diagnòstica.

NOM ASSIGNATURA: Psicologia Perinatal

- **PROFESSORS:** Sr. Marcel Cortada i Dra. Llúcia Viloca
- **HORES PRESENCIALS:** 10
- **DESCRIPTORS**
  - Psicologia fetal, psicologia de l'embarassada, psicologia neonatal, avaluació del comportament neonatal, vincle pares-fill.
- **OBJECTIUS**
  - **Objectius generals**
    - Donar a conèixer els aspectes emocionals que es mobilitzen durant la gestació.
    - Donar a conèixer els elements que defineixen el psiquisme fetal.
    - Dimensionar els aspectes temperamentals del nadó.
    - Donar a conèixer els elements que actuen en la formació i desenvolupament del vincle pares-fill.
  - **Objectius específics**
    - Conèixer els aspectes emocionals que es mobilitzen en la dona gestant.
    - Conèixer els aspectes emocionals que es mobilitzen en la paternitat.
    - Conèixer els elements que configuren els inicis del psiquisme ja des del fetus.
    - Informar de tècniques d'avaluació del temperament del nadó.

- Conèixer els factors de risc que poden dificultar el desenvolupament físic i mental del nadó.
- Conèixer els factors de risc que poden afectar en el desenvolupament del vincle pares-fill.
- Poder definir els tipus de vincle que es desenvolupen entre els pares i el fill.

▪ **TEMARI**

- Psicologia fetal.
- Relació pares-fill abans del naixement.
- Influència de les noves tecnologies en les relacions pares-nadó.
- Psicologia neonatal
- Escala de Brazelton (Escala per a l' Avaluació del Comportament Neonatal)
- Factors de risc neonatals i vincle.
- La teoria del vincle de Bowlby

NOM ASSIGNATURA: Neuropsicoanàlisi

- **PROFESSORS:** Dra. M. Teresa Miró, Dr. Jordi Ponces i Dra. Núria Esqué

- **HORES PRESENCIALS:** 10

▪ **DESCRIPTORS**

- Aprenentatge; neuroplasticitat; emocions bàsiques i organització neurològica; "finestres plàstiques"; factors genètics, entorn i desenvolupament cerebral; connexió cos-ment.

▪ **OBJECTIUS**

• **Objectius generals:**

- Oferir als alumnes la possibilitat d'accedir a noves recerques basades en relacionar el món de la ment, les emocions, els sentiments, els aprenentatges, la maduració del nen, des d'una doble perspectiva, tractant de connectar al màxim les dades d'un camp i de l'altre. Tot això, basat en l'experiència de l'observació dels nens i l'experiència clínica.

• **Objectius específics:**

- Conèixer el desenvolupament del cervell en la primera infància i els efectes de les interaccions precoces en el seu desenvolupament.
- Poder mostrar els correlats neurològics i emocionals.

▪ **TEMARI**

- Aprenentatge, neuroplasticitat i còrtex cerebral.
- Correlats entre emocions bàsiques i organització neurològica.
- Les "finestres plàstiques" o els temps crítics del desenvolupament del cervell.
- Com els factors genètics i els de l'entorn emmotllen el desenvolupament cerebral.
- La connexió cos-ment o el processament de les emocions.

MÒDUL 2: PRÀCTIQUES

CRÈDITS ECTS: 14

- **PROFESSORS:** Dels centres de pràctiques
- **DESCRIPTORS**
  - Aplicar en la pràctica clínica aquells coneixements teòrics obtinguts; observar el treball clínic que realitzen professionals més experts; assistència a sessions clíniques; assistència a sessions de supervisió; realització de primeres entrevistes, passació de tests i devolució de la informació.
- **OBJECTIUS:**
  - **Objectius generals**
    - Adquirir recursos tècnics en la pràctica clínica.
    - Capacitar per a realitzar un procés diagnòstic complet.
    - Acompanyar a l'alumne en el seu inici de la pràctica assistencial.
    - Conèixer el funcionament de la xarxa assistencial en salut mental infantil i juvenil.
  - **Objectius específics**
    - Oferir els recursos tècnics suficients per a que puguin conduir de forma adequada les entrevistes diagnòstiques.
    - Conèixer les eines diagnòstiques específiques per a nens i adolescents.
    - Vincular la practica clínica amb la teoria donada.
    - Incorporar a l'alumne al centre assistencial per a que pugui conèixer les tasques que s'hi desenvolupen.
    - Supervisar la pràctica clínica que l'alumne desenvolupi per tal de formar-lo i que se senti acompanyat en el desenvolupament de la seva tasca.
- **TEMARI**
  - **Sessions clíniques**
    - *Objectiu:* Amb l'assistència a les sessions clíniques es pretén que l'alumne es familiaritzi en la discussió del material clínic del centre i en la seva manera d'enfocar els casos, així com en les diferents actuacions assistencials i terapèutiques que es

duen i/o es poden dur a terme en la institució, tals com: una reeducació o una psicoteràpia; una sessió de grup reeducatiu o psicoterapèutic amb nens o adolescents; un grup de pares; el contacte amb les escoles i els mestres; el treball interinstitucional amb els E.A.I.A., E.A.P., etc.; els tractaments farmacològics; l'assistència als adolescents, entre molts d'altres.

- **Observació de visites**

— Objectius: L'alumne s'integrarà a l'activitat assistencial d'un o més d'un professional de l'equip (segons horaris i tasques terapèutiques que s'efectuïn), amb la finalitat de que prengui contacte amb l'exercici de l'assistència clínica psicològica. Aquesta observació de primeres visites i visites de seguiment permetran a l'alumne:

- . Familiaritzar-se en l'acollida de la demanda.
- . Aprendre a fer una anamnesi.
- . Observar la dinàmica familiar.
- . Establir-ne la hipòtesi diagnòstica del cas.
- . Augmentar la capacitat d'observació.
- . Aclariment de dubtes i contenció de les ansietats que pugui despertar la clínica.

Aquesta observació de l'acció terapèutica per la que ha de passar l'alumne creiem que és indispensable tan per a la seva bona formació, com per a pas previ a l'acció clínica individual que pugui efectuar l'alumne.

- **Observació d'administració de Tests**

— Objectiu: Els alumnes observaran l'administració de diferents proves psicològiques (intel·lectuals i projectives) al llarg dels primers mesos del Postgrau. Es procurarà que siguin aquells casos que han vist (com a observadors) en la primera visita; això els permetrà de que puguin veure tot el procés complet que s'efectua quan hi ha una demanda d'assistència psicològica, previ a la indicació del tractament a seguir; és a dir: una primera visita (on es recull el motiu de consulta), l'exploració (que consta de 3 a 4 sessions) i la devolució dels resultats.

Això permet, a més, doncs:

- . Familiaritzar-se en la situació d'administració del test.
- . Aprendre la interacció que s'ha de mantenir amb el pacient.
- . Veure la Tècnica de passació emprada.

- **Realització de primeres entrevistes i psicodiagnòstics**

- Objectius: Que l'alumne, una vegada transcorregut el temps d'observació i entrenament en l'administració de proves psicològiques, pugui arribar a realitzar primeres entrevistes i passacions de tests, sempre que el seu aprofitament ho faci recomanable.

A la vegada l'alumne haurà d'efectuar l'anàlisi de les dades recollides, així com la síntesi diagnòstica corresponent.

- **Supervisió de psicodiagnòstics**

- Objectiu: En aquest seminari s'exposaran les exploracions dutes a terme per l'alumne; seran supervisades per tal que així se li pugui valorar la tasca que ha dut a terme, orientar-lo i ajudar-lo en l'anàlisi i síntesi de l'exploració. Aquesta tasca està enfocada per a que després el terapeuta que va fer la primera entrevista pugui fer la devolució de les dades recollides i a la vegada proposar la tasca terapèutica més adient a seguir.

- **Activitats al Centre Especial Carilet**

- Objectius: Complementar la formació rebuda al Bloc 1 amb un tipus d'assistència i psicopatologia que no es veuen en aquestes institucions.

Tots els alumnes passaran individualment per aquest Centre. Hi aniran durant 3 setmanes els dilluns i els dijous, tot el matí (de 9:30 a 13:30h).

- Activitats:

- Observació en l'aula de les diferents tasques que s'hi desenvolupen.
- Assistència a totes les activitats que realitzen els nens en el Centre i fora d'ell.

MÒDUL 3: PROJECTE DE RECERCA

CRÈDITS ECTS: 3

- **PROFESSORS:** Els docents que han impartit la part teòrica
- **DESCRIPTORS**
  - Treball de recerca teòric i/o clínic; tutorització de treballs; avaluació final.
- **OBJECTIUS:**
  - **Objectius generals**
    - Realització d'un treball de recerca en l'àmbit teòric i/o clínic en el marc del treball realitzat en el Màster.
  - **Objectius específics**
    - Ajudar a objectivar un tema d'estudi.
    - Ajudar a formular un treball de recerca en l'àmbit teòric i/o clínic.
    - Ajudar a fer una cerca bibliogràfica extensa i adequada.
    - Ajudar a vincular la formació rebuda amb el tema d'estudi escollit.
    - Integrar els coneixements teòrics amb els clínics.
    - Tutoritzar el treball de forma individual.
    - Que serveixi d'avaluació final del curs.
- **TEMARI**
  - Tutories individuals amb els professors que dirigeixen el treball.
  - Temàtica triada per l'alumne en funció dels seus interessos. Sempre cenyit al temari donat en les classes teòriques.